

Jew and NonJew in Israel: Then and Now - Three Halakhic Bases for Minority Rights - Avodah Zarah 19b-20a

The Gemara in Avodah Zara places limitations on pagan ownership of land in Israel. How have religious thinkers interpreted such halakhot in the case of democracy and minority rights in the State of Israel today? In this shiur, we will examine three different approaches to how to ground democratic minority rights for non-Jews in Israel today.

Questions? Comments? Email dinanddaf@gmail.com

1. דברים ז:ב

וַיִּתְּנֵם יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַתֶּרֶם תִּהְיוּ אֲתָם לֹא־תִתְּנֵם לָהֶם פְּרִיַת וְלֹא תִתְּנֵם:
and your God יהוה delivers them to you and you defeat them, you must doom them to destruction:
grant them no terms and give them no quarter.

2. עבודה זרה יט:כ.

משנה: אין מוכרין להם במחויבר לקרקע, אבל מוכר הוא משקצץ.
One may not sell to a gentile any item that is attached to the ground, but one may sell such an item once it is severed from the ground.

גמרא: מנהגי מילי? אפר רבי יוסי בר חנינא:

GEMARA: The Gemara asks: From where is this matter, that it is prohibited to sell to a gentile anything that is attached to the ground, derived? Rabbi Yosei bar Hanina says:

דאמר קרא: "לא תחנם", לא תתן להם חנייה בקרקע.

The source is that the verse states: "You should not show them mercy [*lo te'honnem*]" (Deuteronomy 7:2), which is understood as meaning: You should not give them a chance to encamp [*hanayah*] in, i.e., to acquire land in, Eretz Yisrael.

3. רב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, תחוקה לישראל על-פי התורה, כרך א' – סדרי שלטון ומשפט במדינה היהודית, כסלו תש"ח (1947)

ועתה הגיע הזמן להסתכל במצב כמו שהוא ממש ולבחון את ההלכה מתוך אותה ההסתכלות הריאלית. אנחנו לא כבשנו עד עכשיו ולא יכולנו לכבוש את הארץ כנגד רצונם של האומות המאוחדות (U.N.), עפ"י הסכמתם, ואין שום ספק שעד שיבוא משיח צדקנו נצטרך להגנתם עלינו כנגד ים של אויבים מדיניים מקיפים מסביב שידם תגיע גם לתוך המדינה, וגם אין שום ספק שלא יתנו לנו את המדינה היהודית אלא אם כן נקבע בתחוקה ובמשפט זכות המיעוטים לסבילות הנידונית, וודאי שמניעת הפליות וקיפוחים של המוסלמים והנוצרים גם יחד תהווה אלמנט יסודי מתוך הזכות למדינה

שיתנו לנו...מה עלינו לעשות? להגיד לאומות: אין אנחנו יכולים לקבל את התנאי הזה, מפני שתורתנו הקדושה אוסרת על ממשלה יהודית להתיר הישיבה בארצנו לנוצרים ומכל שכן לעובדי אלילים, ונוסף על זאת היא אוסרת עלינו להרשות פולחנם בארצנו ואסורת עלינו להרשות להם לרכוש קרקעות? דומני שלא יצא רב בישראל בעל מוח ובעל שכל ישר שיסבור שעלינו להשיב כך, כלומר שזוהי חובתנו מדין תורתנו הקדושה. (18)

And now it is time to look at the situation as it really is and examine the halacha from that realistic perspective. We have not yet conquered and could not conquer the land against the will of the United Nations (U.N.), according to their consent, and there is no doubt that until our righteous Messiah comes, we will need their protection against a sea of political enemies surrounding us, whose hands will also reach into the country. There is also no doubt that they will not give us the Jewish state unless the right of minorities to tolerance is established in the constitution and law. Certainly, preventing discrimination and persecution of both Muslims and Christians will constitute a fundamental element of the right to a state that they will give us... What should we do? Tell the nations: We cannot accept this condition, because our Holy Torah prohibits a Jewish government from allowing Christians to reside in our country, and even less so idolaters, and in addition to this it prohibits us from allowing their worship in our country and we are forbidden from allowing them to purchase land? I do not think that there has been a rabbi in Israel with a brain and a common sense who would think that we should respond in this way, meaning that this is Our duty is according to the law of our Holy Torah. (18)

אפילו אם נניח שבקבלנו את המדינה בתנאי הנ"ל תעבור הממשלה היהודית עבירה כשתקיים את התנאי, גם אז הייתי אומר שהעבירה נדחית מפני פיקוח נפש של עם ישראל, בשים לב למצב האומה בעולם. ואם כי אין פיקוח נפש עומד בפני איסור עבודה זרה ואפילו אביזריהו, זהו בנוגע לישראל עצמם, אבל איסור הסבילות של פולחנם ואין צריך לומר האיסור של חנייתם בקרקע וכדומה, אין זה בכלל, ואין זה דוחה פיקוח נפש של כלל ישראל. יתר על כן, הלא יש אופנים שבהם אפשר להתיר אפילו איסור תורה משום איבה, וכלום יש מצב יותר הולם היתר כזה מהמצב הנוכחי. נקל לתאר לנו מה תהא התגובה של האומות לגישה כזו הנ"ל מצדנו. אפשר מאד להגיד שיש כאן משום גרם סכנה לכלל ישראל.

Even if we assume that by accepting the state on the above conditions, the Jewish government will commit an offense by fulfilling the condition, even then I would say that the offense is rejected out of consideration for the life of the people of Israel, bearing in mind the nation's situation in the world. And although there is no consideration for the life of the people of Israel in the face of the prohibition of idolatry and even of the paraphernalia of Jehovah, this is with regard to Israel themselves, but the prohibition of tolerating their worship and, needless to say, the prohibition of parking them on land, etc., is not at all the case, and this does not reject consideration for the life of all Israel. Furthermore, there are ways in which even a Torah prohibition can be permitted out of enmity, and there is no situation more appropriate for such a permit than the present one. It is easy to imagine what the reaction of the nations to such an approach on our part would be. It is very possible to say that there is a danger here for all of Israel.

ואולם אין אנו זקוקים להיתרים, לא על היסוד שבמדינה יהודית היא בבחינת הצלת האומה ויש בכלל זה הכנת מקום מקלט לעת צרה, חס ושלום, עד שיבוא משיח צדקנו, לאור הטרגדיה האיומה של גלות אירופא בימינו וכמעט לעינינו,

ולא על היסוד שהדחיה בידיהם של ההזדמנות הזאת מפחד אותה העבירה, תכבה את גחלת התקווה בלב רוב האומה ותקעקע את בירת היהדות כולה, ובכגון זה עת לעשות לד', אלא אפילו אם זה היה נוגע לעובדי אלילים ממש, מעצם הדין אין כאן עבירה לפי דעתי.

However, we do not need permits, not on the basis that a Jewish state is in the nature of saving the nation and that this includes preparing a place of refuge for a time of trouble, God forbid, until our righteous Messiah comes, in light of the terrible tragedy of the European exile in our day and almost before our eyes, nor on the basis that rejecting this opportunity out of fear of the same offense, will extinguish the embers of hope in the hearts of most of the nation and scar the entire capital of Judaism, and such a time to do to God, but even if it were to concern actual idolaters, by the very law there is no offense here in my opinion.

המצוות הללו שהן מצוות ציבוריות, המוטלות לא על כל יחיד ויחיד אלא על הגוף השליט, על הממשלה היהודית באיזו צורה שתהא, שהכח בידה לקיימן, לא הוטלו לכתחילה אלא על העם היהודי הכובש את הארץ והמקבל את הסוברניות מעצמו, מבלי להתחשב עם הגויים. הרי זהו הרקע בתורה של אותן המצוות, ופשטות העניין מעידה על עצמה. אם כן, אפוא, בהיעדרו של רקע זה, ובתנאי מציאות כזו שהמדינה ניתנת על מנת כך, אין חלות לאותן המצוות כמו שאין חלות לאותן המצוות בגולה, או אף בארץ ישראל כשאינן ידו תקיפה...

These commandments, which are public commandments, imposed not on every individual but on the governing body, on the Jewish government in whatever form it may take, which has the power to uphold them, were imposed from the outset only on the Jewish people who occupy the land and accept sovereignty By itself, without considering the Gentiles. This is the background in the Torah of those commandments, and the simplicity of the matter speaks for itself. If so, then, in the absence of this background, and under the conditions of such a reality that the state is given for this purpose, those commandments do not apply any more than they do not apply in the Diaspora, or even in the Land of Israel when we do not have the power to enforce...

אינני יודע אם השאלה של רישיון לגויים בלתי נוצרים ובלתי מוסלמים לבוא להתיישב בארץ, לפי מידת חוקי ההגירה בלבד, תעלה על הפרק בעתיד הקרוב. הגויים התרבותיים שאפשר לחשוב עליהם בקשר עם זה, הם ההודים, הסינים והיפנים, ובנוגע להם עדיין איננו ברור לי שאפילו אלה אינם עובדים בשיתוף, כי לא למדתי כראוי את דתותיהם ודרכי הפולחן שלהם. אבל אפילו אם יש להם דין של עובדי עבודה זרה ממש, מכל מקום אם גם הם יוכלו בשטח הדרישה לדמוקרסיות במדינה היהודית מצד האומות המאוחדות, חושבני שלא יהא קושי שאי אפשר להתגבר עליו מצד חוק תורתנו הקדושה בנסיבות ובמצב הנוכחי של עם ישראל, ובלבד שלא יורשו לעשות מעשי תועבה ואכזריות במידה שיעליבו את רגשי המוסר הכלליים, וכגון התועבה של עמי הודו בנימוס של דתם שהאלמנה עולה על המוקד אחרי מות בעלה, וכדומה. ודאי שכל תועבה שהמשטר הבריטי אוסר על היהודים בארצם הם, אנו נאסור על היהודים והדומים להם מהסינים והיפנים בארץ קודשנו אנו, ומי שלא יציית ענוש וענוש יגרש יגרש כלה מן הארץ.

I do not know whether the question of a license for non-Christian and non-Muslim Gentiles to come and settle in the land, according to the extent of immigration laws alone, will come up in the near future. The cultural Gentiles that can be thought of in this connection are the Indians, the

Chinese and the Japanese, and as far as they are concerned it is still not clear to me that even these do not work together, because I have not properly studied their religions and their ways of worship. But even if they have the law of true idolaters, in any case if they too can be included in the area of the demand for democracies in the Jewish state by the United Nations, I do not think that there will be an insurmountable difficulty from the point of view of the law of our Holy Torah. In the circumstances and current state of the Jewish people, provided that they are not permitted to commit acts of abomination and cruelty to the extent that they offend the general moral sentiments, such as the abomination of the Indian peoples in the politeness of their religion that the widow goes up to the stake after the death of her husband, and the like. Of course, every abomination that the British regime prohibits for the Indians in their own country, we will prohibit for the Indians and their Chinese and Japanese counterparts in our sacred land, and whoever disobeys will be punished and expelled will be expelled from the country.

4. הרב חיים דוד הלוי, דרכי שלום ביחסים שבין יהודים לשאינם יהודים - הרצאה שנישאה בכנס מטעם מכון לתיכנון מדיניות ביחסי ישראל והתפוצות, בכסליו תשמ"ח (1987) והובאה בשלמותה ב"תחומין" ט'.

בבואנו להציג את הדרך שבה ניתן להשתמש הלכה למעשה במושג "דרכי שלום" לצורך פסיקת הלכה בימינו, ברור כבר בהשקפה ראשונה ש"דרכי שלום" שנזכרו בהלכה רובם המכריע הם ביחס לגויים אשר בקרבם חיינו בגלות, או שחיו בקרבנו בארצנו בתקופות מסוימות.

מעתה, כיצד עלינו להתייחס במציאות חיינו במדינת ישראל להלכות ולעקרונות שנקבעו לכתחילה "מפני דרכי שלום" בלבד, כאשר במגילת עצמאותה נאמר מפורש: "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת גזע ומין". ומכאן שהחברה בישראל חייבת לכל אזרחיה, גם גויים, את כל מלוא הזכויות המוענקות בחוק ליהודים, ואין מקום וצורך יותר לנימוק "מפני דרכי שלום"...

When we come to present the way in which the concept of "ways of peace" can be used in practice in Halacha for the purpose of ruling on Halacha in our day, it is clear at first glance that the "ways of peace" mentioned in Halacha are overwhelmingly in relation to the Gentiles among whom we lived in exile, or who lived among us in our country during certain periods.

From now on, how should we relate in the reality of our lives in the State of Israel to the laws and principles that were initially established "for the sake of ways of peace" only, when its Declaration of Independence explicitly states: "It will maintain complete equality of social and political rights for all its citizens without distinction of religion, race, or sex." Hence, Israeli society owes all its citizens, including Gentiles, all the full rights granted by law to Jews, and there is no longer any place or need for the excuse "for the sake of peace"...

מכירת בתים לעכו"ם

כזאת הוכחתי בספרי "עשה לך רב" חלק ח' סימן סח, מדברי המאירי (במסכת ע"ז כ) בדין מכירת בתים לעכו"ם, שכתב וזו לשונו: "ולענין פסק, דבר זה לא נאמר אלא בארץ, ובזמנים שהזכרנו. הכונה לגויים שבאותו זמן ודומיהם עובדי אלילים שנשארו בקצוות." וכונתו לאלה שעדיין עבדו עבודה זרה ממש, פסילי עץ ואבן. ומכאן שאת האיסלם וכן את הנצרות לא ראה כעבודה זרה כלל ועיקר. ועיין עוד שם שהארכתי...

Selling houses to the Pagans

This is what I proved in my book "Esa Lech Rav" Part 8, Section 68, from the words of the Meiri (in Tractate 72) on the law of selling houses to the Akkadians, who wrote and this is his language: "As for the ruling, this thing was not said except in the land, and in the times that we mentioned. He called the Gentiles of that time and their like idolaters who remained on the fringes." And he called them those who still practiced actual idolatry, wooden and stone statues. Hence, he did not see Islam or Christianity as idolatry at all. And see another name that I extended...

סיכום: יחסים אנושיים ולא משום "דרכי שלום" דוקא

עתה נשוב לסיכום אל נקודת הפתיחה:

כיון שאין לגויי נכר בזמננו דין ע"ז, לכן, גם אילו היתה יד ישראל תקיפה במובן ההלכתי והמעשי של אותם ימים, לא היינו חייבים בשום פנים לנהוג בגויי זמננו כדין ע"ז. ולכן, בכל מכלול היחסים שבין ישראל לנכרים, הן בארץ והן בחו"ל, הן ביחס החברה כמדינה לאזרחיה הגוים, ובין ביחס היחיד לשכנו או חבירו הגוי, אין שום צורך לשמור על יחסים אלה "מפני דרכי שלום" בלבד, אלא משום ההגדרה ההלכתית אין הם יותר בגדר ע"ז. ולכן, פרנסתם, בקורי חוליהם, קבורת מתיהם, ניהום אבליהם (שנזכרו בשו"ע יו"ד קנא, יב) ועוד, הכל ניתן להעשות מתוך חובה אנושית מוסרית, ולא משום "דרכי שלום" דוקא.

Summary: Human relations and not because of "ways of peace"

Now let's return to the starting point in conclusion:

Since there is no law for Gentiles in our time, therefore, even if Yad Israel had been firm in the halakhic and practical sense of those days, we would not be obliged in any way to treat the Gentiles of our time according to the law of halakhic. Therefore, in the entire complex of relations between Israel and Gentiles, both in the land and abroad, both in the relationship of society as a state to its Gentile citizens, and in the relationship of the individual to his neighbor or fellow Gentile, there is no need to maintain these relations "for the sake of ways of peace" alone, but because of the halakhic definition, they are no longer within the scope of halakhic. Therefore, their livelihood, in my opinion Their sick, the burial of their dead, the consolation of their mourners (mentioned in the Shulchan Ashkenazi Yod Kana, 12), and more, all of this can be done out of a moral human obligation, and not out of "peaceful ways" specifically.

5. הרב יהודה עמיטל, היחס למיעוטים על פי התורה במדינת ישראל (1985)

נושא הרצאתי הוא היחס למיעוטים על פי התורה במדינת ישראל שלנו. אני מדגיש את המלים האחרונות, משום שעל בסיס האיסור של חילול השם אני מייחס חשיבות ומשמעות למה שנכתב בענין זה ב"מגילת העצמאות".

The subject of my talk is the relationship to minorities based on the Torah in our State of Israel. I emphasize the final words, because based on the prohibition of defaming God's Name, I attribute significance to that which is written regarding this in Israel's "Declaration of Independence."

כולנו מכירים את מעשה הגבעונים המתואר בספר יהושע פרק ט. מסופר שם שהגבעונים נהגו בעורמה, התחפשו והציגו את עצמם כאנשים הבאים מארץ רחוקה, והציעו ליהושע לכרות אתם ברית. ואכן יהושע כרת אתם ברית, עשה עמם שלום ונשיאי העדה נשבעו להם. כאשר נודעה לישראל התרמית שלא מארץ רחוקה הם, אלא קרובים הם ובקרבתם הם יושבים, נמנעו ישראל מהכותם עקב השבועה שנשיאי העדה נשבעו להם. הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ו ה"ג לומר מפרשה זו הלכה לדורות: "ואסור לשקר בבריתם ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו שבע מצוות". על כך כתב הרדב"ז: "זה נלמד מענין הגבעונים כי יש בדבר זה חילול השם". הרמב"ם קבע, אפוא, שהתנהגות ישראל כלפי הגבעונים הופכת להיות נורמה הלכתית.

...

We all know the story of the Gibeonites described in the 9th chapter of the book of Joshua. It is told there that the Gibeonites were cunning - they disguised and presented themselves as people who came from a faraway land and suggested to Joshua that they make a treaty. And indeed Joshua made a treaty with them and made peace with them - and the princes of the congregation swore to them. When the trickery became known to Israel that they were not actually from far away, but that they actually lived close by and in their midst, Israel still did not attack them due to the oath that the princes of the congregation had sworn to them. The Ramba in Laws of Kings 6:3 took this precedent as binding on future generations: "And it is forbidden to lie in covenants with them and to deceive them once they have made peace and accepted the 7 Noahide Laws." Regarding this the Radbaz wrote: "This is learned from the incident of the Gibeonites, for there is a defamation of God's Name in this issue." Rambam established that the behavior of Israel towards the Gibeonites becomes the halakhic norm...

אינני מכיר הבטחה ממלכתית פומבית יותר מאשר "מגילת העצמאות", עליה חתמו כל מנהיגי המדינה ובה הובטח מפורשות שוויון זכויות לכל המיעוטים.

...
I don't know any more public state promise than Israel's "Declaration of Independence" - signed by all of the leaders of the state. And in it equal rights for all minorities are explicitly promised...

מה צריכה להיות התייחסותנו ללא יהודי על פי השקפת היהדות הנאמנה? יחסנו לבני אומות העולם מתבסס על חמשה יסודות:

What should our relationship be to non-Jews based on a genuine Jewish view? Our relationship to members of the nations of the world is based on five foundations:

- צלם אלוקים - Divine Image
- הדבקות במדותיו של הקב"ה שהוא טוב לכל - *Imitatio Dei*
- דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום - Its ways are ways of pleasantness, and all its paths are peace
- יעודו האונברסלי של עם ישראל - The universal mission of the people of Israel
- קידוש ה' ומניעת חילול ה' - Sanctifying God and prevention defamation of God